

Wyrok z dnia 17 września 2009 r.

II UK 11/09

Cudzoziemiec prowadzący pozarolniczą działalność jako wspólnik jednoosobowej spółki z o.o. podlegał ubezpieczeniom społecznym na mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 i art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), nawet gdy przebywał w Polsce na podstawie zezwolenia na czas oznaczony.

Przewodniczący SSN Andrzej Wróbel, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 września 2009 r. sprawy z wniosku Davida B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o objęcie ubezpieczeniem społecznym, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 czerwca 2008 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 26 czerwca 2008 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z 3 grudnia 2007 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy Davida B. od decyzji pozwanego organu rentowego z 31 stycznia 2007 r., obejmującej go obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi w okresie od 1 stycznia 2003 r. do 19 listopada 2006 r. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej (wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością). Zasadniczą argumentację odwołania wnioskodawca łączył z brakiem zezwolenia na pobyt stały w Polsce, zatem w spornym okresie nie mógł podlegać ubezpieczeniom społecznym. Sąd Okręgowy uwzględnił jego odwołanie i zmienił decyzję pozwanego, przyjmując, że wnioskodawca w spornym okresie nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu pro-

wadzonej działalności gospodarczej. Ustalił, że wnioskodawca jest obywatelem Federacji Rosyjskiej. W 1996 r. zawiązała się spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K.Z. z jego udziałem. Wnioskodawca posiadał zezwolenie na pobyt w Polsce na czas oznaczony, które kolejno było przedłużane. Wnioskodawca miał zezwolenie na pracę - pełnienie funkcji w celu wykonywania czynności zarządzających i reprezentacji spółki. Z czasem wnioskodawca został jedynym wspólnikiem spółki z o.o. Nie opłacał składek na własne ubezpieczenie, natomiast uiszczał składki za zatrudnianych pracowników. W 2006 r. udzielono mu zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich i uzyskał kartę pobytu z ważnością na 5 lat. To zdecydowało, że wystąpił o wpis prowadzonej działalności do ewidencji i dokonał zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych. Wówczas pozwany ustalił, że wnioskodawca podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako jedyny wspólnik spółki z o.o. od 1 stycznia 2003 r. do 19 listopada 2006 r. - na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: ustawa systemowa). Sąd Okręgowy uznał, że stały pobyt jako warunek podlegania ubezpieczeniom społecznym w kraju (art. 5 ust. 2 ustawy systemowej) związany jest z rodzajem uzyskanego zezwolenia na pobyt i okresem ważności karty pobytu wydanej cudzoziemcowi. Zgodnie z ustawą o cudzoziemcach karta pobytu przy zezwoleniu na zamieszkiwanie na czas oznaczony jest ważna przez okres trwania tego zezwolenia, natomiast w przypadku zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE ważność karty pobytu wynosi 5 lat, a przy uzyskaniu zezwolenia na osiedlenie się okres ważności karty pobytu wynosi lat 10 (art. 72 ustawy z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach). Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że w przypadku zezwolenia na osiedlenie się i na pobyt rezydenta długoterminowego WE, dają one cudzoziemcowi swego rodzaju gwarancję długoterminowości i stałości pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, których brak jest w zezwoleniu na pobyt na czas oznaczony, niezależnie od tego czy jest ono następnie przedłużane. W konkluzji Sąd Okręgowy przyjął, że wydawane wnioskodawcy do 2006 r. zezwolenia na zamieszkiwanie w Polsce na czas oznaczony nie pozwalały na ustalenie, że jego pobyt miał charakter stały, a tym samym nie istniał obowiązek ubezpieczenia społecznego w okresie wskazanym w decyzji. Takie warunki stwarza dopiero aktualnie uzyskane zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE, w oparciu o które wnioskodawca dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia.

Sąd Apelacyjny za zasadny uznał zarzut pozwanego, że o stałym pobycie wnioskodawcy świadczy prowadzenie działalności gospodarczej. Przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej opisuje pojęcie pobytu stałego i w chwili jej uchwalenia przepis ten był zgodny z ustawą z 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach, której art. 21 wskazywał na dwa rodzaje kart pobytu - czasową i stałą. Od 1 lipca 2001 r. taki podział już nie istniał, bowiem wprowadzono kartę pobytu z terminem jej ważności. Nowa ustawa z 13 czerwca 2006 r. o cudzoziemcach również operuje pojęciem karty pobytu, jednak bez podziału jej charakteru (art. 72). W tej sytuacji postanowienie w ustawie systemowej „pobyt nie ma charakteru stałego”, nie może być wprost oceniane przez regulacje ustawy o cudzoziemcach. Należy je więc odnosić do faktycznego czasu legalnego przebywania cudzoziemca na terenie Polski. Wnioskodawca stale przebywał w Polsce skoro działalność gospodarczą prowadził od 1996 r. Nieprawidłowe było stanowisko Sądu pierwszej instancji, że stały pobyt zaistniał dopiero od uzyskania zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE, skoro i wówczas karta pobytu jest ważna 5 lat. W ustawach o cudzoziemcach brak jest definicji pobytu stałego, zatem o charakterze stałego pobytu decydować musi czas faktycznego zamieszkiwania w Polsce i prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż w przeciwnym razie żaden cudzoziemiec przebywający w Polsce i tu prowadzący działalność gospodarczą nie podlegałby ubezpieczeniom społecznym.

Skarga kasacyjna zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię: art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 4, art. 13 pkt 4 ustawy systemowej, a także błędną wykładnię art. 5 ust. 2 tej ustawy, w świetle art. 37 pkt 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, rozdziałów 4, 5 i 6 i art. 64 ust. 1 pkt 3, art. 65 ust. 1 i 7, art. 72 ust. 3 pkt 3 i art. 74 ust. 4 ustawy z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach oraz art. 13 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania lub orzeczenie, iż nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 1 stycznia 2003 r. do 13 listopada 2006 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionej podstawy i dlatego została oddalona. Przede wszystkim nie zarzuca naruszenia przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt

2 k.p.c.), stąd Sąd Najwyższy w ocenie zarzutów materialnoprawnych przyjmuje ustalenie, że wnioskodawca w spornym okresie stale przebywał w Polsce i był osobą prowadzącą pozarolniczą działalność jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Uzasadnienie skargi okoliczności te jedynie potwierdza (przyznaje). Można by więc stwierdzić, że przy takim ustaleniu nie powinno być sporu co do zastosowania art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, zgodnie z którym nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w tej ustawie obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej. Wprawdzie nie budzi to kontrowersji w tej sprawie, to jednak należy podkreślić, że w art. 5 ust. 2 nie chodzi o klasyczną koniunkcję, gdyż spójnik „i” nie oznacza, że jest to jedna grupa obywateli państw obcych, albowiem przepis ten stanowi jedynie złączenie dwóch zdań, odnoszących się do niezależnych od siebie kategorii osób, czyli tych których pobyt nie ma charakteru stałego i zatrudnionych w wymienionych placówkach (tak też przyjęto w wyroku Sądu Najwyższego z 28 maja 2008 r., I UK 303/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 242).

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w granicach zarzutów jej podstawy (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Przy niespornym stanie faktycznym spór szedł o wykładnię i zastosowanie prawa. Wynikał z przyjmowania przez skarżącego prymatu ustaw o cudzoziemcach, poprzedniej z 25 czerwca 1997 r. i obecnej z 13 czerwca 2003 r., a ściślej z wskazywania, że uzyskiwane przez niego kolejne decyzje o zezwoleniu na pobyt w Polsce na czas oznaczony, wykluczały jego stały pobyt w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej. Na pominięciu tego prymatu miałyby też polegać zarzucana w skardze błędna wykładnia przepisów. Skarżący ujął ją w twierdzeniu, że „czas na który udziela się zezwolenie jest podstawą dla rozstrzygnięcia kwestii o charakterze pobytu cudzoziemca w Polsce oraz rozróżnienia stałego pobytu od czasowego”. Sąd Apelacyjny trafnie zauważył, że skarżący niezasadnie stawiał pierwszeństwo regulacji prawnych ustaw o cudzoziemcach wobec ustawy systemowej. Kluczowe bowiem w sprawie pojęcie pobytu stałego z art. 5 ust. 2 ustawy systemowej nie może bezpośrednio zależeć od przepisów ustaw o cudzoziemcach z 1997 i z 2003 r., a ściślej od czasu na który cudzoziemcowi udziela się zezwolenia na pobyt w Polsce. Nie jest uprawnione założenie skarżącego wykluczające z pojęcia pobytu stałego w rozumie-

niu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej pobytu cudzoziemca na podstawie zezwolenia na czas oznaczony i akceptujące taki stały pobyt dopiero w przypadku zezwolenia na pobyt na czas nieoznaczony (art. 19 ust. 4 ustawy o cudzoziemcach z 1997 r.) albo zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE (art. 65 ust. 7 ustawy o cudzoziemcach z 2003 r.).

Przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej wyłącza z ubezpieczeń społecznych obywateli państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego. Punktem odniesienia dla wyjaśnienia czy pobyt cudzoziemca nie ma charakteru stałego jest wymieniony w tym przepisie obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym. Skoro ustawa systemowa określa zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 2), to ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie podlegają także obywatele państw obcych, którzy podejmują działalność stanowiącą podstawę podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (art. 6 ustawy systemowej). Należy więc dostrzec, że charakter pobytu - stały albo *a contrario* niestały z art. 5 ust. 2 ustawy systemowej - występuje tu w relacji do powszechnego obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, czyli do podstawy ubezpieczenia. Nie zależy więc od tego jaki zamiar co do okresu przebywania w Polsce ma cudzoziemiec. W żadnej mierze art. 5 ust. 2 nie zmienia też podstawowej reguły, że obowiązek ubezpieczenia społecznego, również wobec obywateli państw obcych, powstaje z chwilą rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności - art. 13 pkt 4 ustawy systemowej. Wprawdzie przedmiot sprawy obejmuje jedynie podstawę ubezpieczenia z art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej (wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), to uprawnione jest ogólne stwierdzenie, że przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej wcale nie zawęża swego zakresu tylko do takiej podstawy ubezpieczenia. Stanowi regulację uniwersalną, gdyż nie rozróżnia podstaw ubezpieczenia z art. 6 ustawy systemowej. Poprzestając na stanie faktycznym sprawy można więc przyjąć, że stały pobyt w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej oceniany jest w zależności od realizacji działalności, z której wynika ustawowy obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zatem stały pobyt to pobyt niezmienny w danym okresie, czyli w okresie realizacji podstawy ubezpieczenia. Nie chodzi więc zasadniczo o to, jaką administracyjną gwarancję lub zapewnienie pobytu skarżący miał w Polsce, ale czy w spornym okresie, objętym decyzją pozwanego, przebywał w Polsce i był wspólnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Odpowiedź jest tu pozytywna co do

obu przesłanek. Nie decyduje więc stały pobyt w sensie „długotrwałości i stałości pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej”, tak jak to ujął Sąd Okręgowy i jak uważa skarżący, gdyż wówczas wyłączeni z ubezpieczeń społecznych byłiby cudzoziemcy, których pobyt nie ma „takich cech”, choć spełnialiby warunki podstawy podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Przeciwnie założenie byłoby sprzeczne z regulacją art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. Trudno też zakładać, że należałoby tu przyjąć jakiś bliżej nieokreślony czas karencji, polegający na okresowym zwolnieniu od ubezpieczenia, mimo realizacji działalności stanowiącej tytuł podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym albo że dopiero po upływie bliżej nieokreślonego terminu miałyby niejako *ex post* powstać ubezpieczenie za okres wcześniejszy.

Uzyskanie przez cudzoziemca zezwolenia na pobyt na czas oznaczony wcale nie przeczy stałemu pobytowi w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, jako że nawet taki pobyt jest również stały w sensie niezmienny w dany okresie. Z drugiej strony nie można też uzależniać wykładni pojęcia pobytu stałego od warunku, że cudzoziemiec po określonym czasie nie opuści Polski, gdyż warunek taki nie występuje nawet w ustawie o cudzoziemcach przy zezwoleniu na pobyt na czas nieoznaczony. Wbrew argumentacji skarżącego Sąd Apelacyjny nie stwierdził, że jego pobyt w spornym okresie miał stały charakter w rozumieniu przepisów ustawy o cudzoziemcach (wskazanych w zarzucie skargi), lecz tylko, że pobyt miał charakter stały w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej.

W sprawie nie wystąpił problem wykładni i naruszenia art. 13 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, gdyż przepis ten jedynie potwierdza, że sytuacja skarżącego na gruncie ustaw o cudzoziemcach - czyli mimo zezwoleń na pobyt na czas oznaczony (kolejno przedłużanych) - nie ograniczała jego prawa podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej w formie spółki. Tę podstawę też wykorzystał, co z kolei stanowiło podstawę podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Skarga kasacyjna jest metodycznie wadliwa w części zarzucającej naruszenie prawa materialnego „w świetle” wskazanych w podstawie skargi przepisów i rozdziałów Konstytucji RP, jako że w samej podstawie oraz w uzasadnieniu skarga w ogóle nie podaje w jaki sposób miałyby dojść do naruszenia przepisów Konstytucji.

Nie poddaje się zatem kontroli kasacyjnej w tym zakresie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.

=====